„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторнином на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 176. У Новом Саду у среду 16. (28.) новембра 1883. ГОДИНА XVIII.

ПОВОД БУНИ У СРБИЈИ И ЊЕНЕ ПОСЉЕДИЦЕ.

Судећи по последњим вестима, које из Србије стижу, могла би се буна у новој краљевини готово за угушену сматрати. Чудно је при томе само то, што о последњим догађајима у побуњеним крајевима ни оне бечке новине никакових подробнијих вести не доносе, којима иначе београдски пресбиро у сваком обзиру на диспозицији стоји. До данас се још не зна, је ли устанак угушен тиме, што би ђенералу Теши Николићу испало било за руком, да побуњенике коначно разбије, или је просто престао усљед каквог пакта, налик ономе, што га је Аустро-Угарска пре четрнајст година с Бокељима у Кнезлацу учинила. Ова последња претпоставка готово да је вероватнија, јер иначе би пресбиро поузданост српске стајаће војске и славу њеног оружја до сада за цело већ по свој Европи растелалио. За који дан биће свакако и ова неизвесност решена и онда ћемо на цео овај устанак много сигурнији поглед бацити моћи.

Међутим било једно или друго, ако се обистини, да је устанку крај, једна би ствар у том случају већ сада извесна била: извесно би било, да су све оне вести бечких и будимпештанских новина, које су овај устанак из далека спреманом и у напред смишљеном плану радикалне партије у Србији приписивале, шта више чак и у свезу са неким извесним спољашњим утицајима га доводиле, тенденцијозне биле. Ми се у тенденцијозност ових вести никада ни сумњали нисмо. Све, што је у први мах из поузданог извора о буни овој у јавност продрло, сведочило је, да иста није дело радикалне партије, као такове. Ко је боље познавао праве смерове ове партије, тај није лако могао веровати, да се је иста решила, да силу силом покуша одбити, да ће народ у преврат завести хтети. Но и они, који у самом смеру ове партије не би хтели довољне гаранције за тај назор да нађу, морали су се такођер у ове тенденцијозне вести посумњати, ако им је само организација радикалне партије довољно позната била. Већ први појави овог устанка сведочили су, да исти није дело целокупне партије. Ко зна, како је та партија вешто и поуздано организована у свима крајевима земље, ко зна, како су њене присталице дисциплиниране биле, тај зна и то, да она буна, коју би та партија као своје дело хтела да произведе, не би у једном ил другом срезу једног ил другог округа избила, него би у један мах и са свом снагом у целој земљи букнула, са оном неодољивом снагом, коју су радикалци приликом свију, па и последњи избора засведочили. Људи, који су тако вешто оно, што се зове моћ момента, у изборној борби умели да употребе, ти би без сумње још много вештије и енергичније ту моћ знали употребити у предузећу таке природе, као што је устанак, где је одлучна и брза употреба те моћи готово увек најмеродавнија чињеница по успешан исход опасног предузећа. Но да тим људима ни на крај памети није било, да у данашњим приликама буну у Србији дижу, то осим свега овог најбоље сведочи још и та околност, што су корифеје радикалне партије устанком у црноречком срезу и саме изненађене биле. Ко буну смера, тај почетак њен не ће дочекати у шареном Београду, сред полиције и њених жандара, него ће на сваки начин на опредељеном месту бити пре, него што се прва застава развије.

Вест, да је буна у црноречком срезу све чланове главног одбора радикалне партије у Београду затекла и да је полиција све, осим једног, који је тек случајно дознао, да му полиција већ три дана сваки корак прати, без по муке позатварала, могла би сведочити, да је црноречки срез тај устанак на своју руку без претходног знања и одобрења целе партије, за цело и против оне пароле дигао, коју је партија за даље држање својих присталица после Христићевих удара издала. Наравно да је и овај делимични почетак могао далеко веће димензије заузети и до општег устанка порастити. Што се то уз пркос оној огорчености, коју су Христићеве суспензије у народу изазвале, ипак није догодило, то ми, па за цело и сви они, којима су прилике у Србији довољно познате, нећемо приписати ни оној мудрој „предосторожности“, која је поглавице радикалске одмах у окове бацила, ни храбрости стајаће „краљеве војске.“ Узрок томе лежи ли у свести народној, која се ни за часак није посумњати могла, да прилике, које данас у Србији па и у целој Европи постоје, устанку не могу бити угодне, све ни онда, кад би иначе у свима осталим питањима са потребом његовом народ сам са собом на чисто био. И тако устанак овај или је дело случаја, посљедица неких непредвиђених сутицаја између власти и народа у црноречком срезу, чега је свагда и свугде бивало, или је — за шта такођер многе ствари говоре — од саме владе подметут народу црноречком у смеру, да је извуче из оног ђорбуџака, у који је с њоме заједно реакција разних боја у Србији од чести исходом последњих земаљских избора, од чести Христићевим противууставним покушајима потиснута, и из којег све дотле изаћи не сме, догод се колико толико не санирају оне грдне злоупотребе напредњачке владе, које би, на јавност изнесене, такву осуду целе образоване Европе изазвати морале, да према тој осуди ни сама пријатељска суседница не би смела одбрану српске реакције ризиковати.

На сва ова питања мораће најближе време нужну светлост бацити и под њеним зрацима моћи ће се онда разазнати и они путеви, којима ће влада у Србији на даље коракнути. Ако се обистини вест, да су радикалске вође на слободу пуштене, онда би изгледало, као да ће у Србији да послушају савет, што им га је пријатељска суседница давала, да наиме, одмах, чим устанак савладан буде, српска влада повратком уставног стања духове умири и на тај начин мир и поредак у земљи учврсти. Ове речи за цело лепо звоне, но ко зна, шта се и овде и с оне стране Саве и Дунава често под уставним стањем разуме, особито онда, кад њиме духове умирити ваља, тај се ни за часак не ће одвећ претераним на дама одати. Истина да се у младим балканским државама много што-шта догађа, што се у другом свету не би дало лако појмити. И Цанков је пре неколико месеци из затвора дошао на владу. Но одношаји у Бугарској, и особни и партајски, битно се разликују од оних, који су у Србији. Ови такову трансакцију данас апсолутно искључују. Радикали, који би са Христићем — даље да не идемо — пактирати могли, престали би пре свега бити и либерали а камоли радикали, као што би и Христић, који би с радикалима пактирао, престао бити представник назадњачке унутарње политике, о тешкоћама споразума у спољној политици и да не говоримо. Данас је у Србији свака трансакција немогућа, и с тога ће се у најбољем случају повратак уставног стања по свој прилици у повратку двогласаца састојати, с том разликом само, што ће у будуће „напредњачка“ партија, док јој тероризам Христићев земљиште још мало боље приготови, у тим изборима сама учествовати, дочим ће се радикали лепо пасивно морати држати. После ових избора сићи ће „човек од акције“ опет у свој пуно заслужени мир, а његово место заузеће по ново г. Пироћанац или нешто налик на то, да „уставно“ управља Србијом, док — док право пролеће не гране.

Нови Сад, 15. новембра.

— Из поуздана извора дознајемо још за једну интересантну сцену, која се је у Сегедину између г. министра-председника Тисе и г. Германа Анђелића збила. Радозналост г. министра-председника Тисе хтела је да докучи и то, шта је, наиме, био узрок, да је г. Герман Анђелић приликом доласка Њег. Величанства у Љубљану, отпутовао онамо, без да је то претходно г. министру-председнику јавио. Г. Анђелић одговорио је на ово радознало питање, да је он тај пут као хрватски дијецезан на позив хрватскога бана предузео. Но г. министар-председник као да разјасњењем ове дуалистичке природе г. Анђелића није био одвећ задовољен, јер, као што нам даље јављају, упозорио га је на то, да је он пре свега наименовани патријарх, а овај да мора угарском министру-председнику претходно све и сва саопштити, па и то, да ће на позив хрватског бана себе као хрватског дијецезана у Љубљане изаслати.

Из пређашње белешке о грофу Туну видили смо, како су некад министри пролазили са изабраним патријарсима — ова белешка сведочи нам како наименовани патријарси пролазе са министрима — морају чак и хрватске дијецезане у помоћ да призивљу.

Политички преглед.

Сабор угарски расправљао је јуче и данас у специјалној дебати законски нацрт о браку између хришћана и чивута. Може се као сигурно узети да ће жућа и у специјалној дебати уз неке измене усвојити предлог владе будимпештанске. Чивути ће се знатно приближити својој мети, а пресски лакаји владини добиће прилике да каде великом слободоумљу Тисином и да славу његову разнесу на све четири стране света — чивуцког.

О заједничкој министарској конференцији, која је, као што јависмо, јуче у Будимпешти држана под председништвом самога краља, јављају из главног града угарског, да је трајала од 11 сах. пре подне до 3 сах. после подне и да је истој осим већ именованих особа присуствовао и поглавица ђенералног штопа војске аустро-угарске, фелдмаршал-лајтнант пл. Бек. Из овога види се да је у дотичној седници за цело морало бити и о другим стварима разговора, а не само „о неким железничким питањима“. Седнице су закључене још истога дана; Таф и Велзерсхајмб вратили су се одмах у Беч, остали министри аустријски отпутовали су данас, у уторак у престоницу аустријску.

У претпрошлом броју споменули смо **разговор Ригеров** с једним уредником „Тан-овим“ приликом стварања ческог народног позоришта. На дотичну изјаву француског журналисте примећује прашка „Политика“ да су нетачне оне изреке, што их уредник „Танов“ у свом извештају дру Ригеру у уста меће, и да је ван сваке сумње, да се те изреке односе на програм фундаменталних чланака. Невешт ческим одношајима побркао је

ЛИСТАК.

ФРАЊА МИКЛОШИЋ
и
ПРОСЛАВА ЊЕГОВЕ СЕДАМДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ.

Кратко нас време дели од великог славенског комерса, који је у почаст славном Русу, сликару Верешчагину овде у Бечу приређен, а сво смо 20. новембра о. г. опет били сретни, да приредимо другу велику словенску свечаност.

Један од највећих научних дика и украса чувеног бечког свеучилишта, један од највећих светских научењака у опште, прославио је реченога дана ретку славу: седамдесету годину свога живота и четрдесету годину свога учитељевања и књижевног рада — каквог живота, каквог учитељевања!

Да је туђин, да је радио другом, према оном што је урадио, морали бисмо га се на овом месту с највећим поштовањем сетити о дану лепе славе му; али др. Фрања Миклошић је Словен, он је наш и што је радио је највише нама. С толико више пијетета дужни смо дакле на прославу коју о њему прозборити.

Др. Ф. Миклошић је родом Словенац и угледао света у доњој словенској Штајерској у незнатном месту Радомешчаку као ратарски син 20. новембра 1813. г. Гимназијске науке учио је у Вараждину и Марбургу, а више на градачком универзитету, где је филозофију свршио и 1837. за доктора филозофије проглашен. Уједно је одмах и место професора, нигде другде, него на градачком универзитету добио као професор филозофије. Али као што је врло често код великих духова, да струку и путеве своје мењају, није ни код Миклошића друкчије било. Тек што је почео професоревати, свиде му се друкчије: смисли да се ода на права и тога ради и оде одмах у Беч, да се за адвоката изобрази. Након кратког времена заиста постане и др. права. Али сад се опет нешто ново зби. У Бечу је у оно доба живио у пуном јеку рада свога чувени славистичар и опет Словенац В. Копитар, и њему је било суђено да учини одсудан уплив на Миклошићев правац. Он наговори Миклошића да напусти адвокатску струку а да се врати филозофским наукама и то језикословљу — као да је слутио, да на то од Миклошића нико позванији био није. И Миклошић се брзо промисли, те оде у филологе — оде, да створи Словенству дела, каквих се дотад није познавало; дела, којима се данас дичи пред читавим образованим светом; оде, да не остане само за један народ, него да наради за све Словенство.

Већ 1844. изиђе у бечким летописима први рад из пера Миклошићева — рад скроман, али доста велики да на се повуче пажњу ученога света. То је рецензија на онда изашлу „Компаративну граматику индоевр. језика“ од Бопа.

Миклошић је још пре него што се одао језичким наукама био доста спреман за оваке ствари, јер је до онда знао већ скоро све европске језике, језике класичне и не мање оријенталне, а при томе је од природе имао бистрог филозофско-посматрачког духа.

И од те године датира Миклошићев књижевни рад. После тога је одмах ушао у дворску библиотеку, где је Копитар већ био намештен. Но није суђено било, да обојица заједно дуго буду, јер Копитар после уласка Миклошићева на брзо умре.

Колико је онда цео словенски народ на Миклошића полагао, види се најбоље у речима, којим је свог великог Копитара жалио.

Kopitarja več ni
Al Miklošić živi!..

говорио је онда народ и тешио се.

И заиста, ако су се икад ичије наде испуниле, испуниле су се сјајно наде словенског народа. Што су Шафарик, Добровски и Копитар започели и не могли доградити, заврши и заврши Миклошић.

Од сад се сретамо сваке године с Миклошићевим већим или мањим радовима. Презревши сваки јаван и политичан рад, посветио се сав чисто граматици и речницима. С почетка се истина, на неодољиву жељу сународника својих, примио за посланика на уставни сабор земаљски 1848. г. али је већ исте године мандат положио, изјавивши, да то није за његову мирну нарав. Он се не воли препирати и дрпати с пријатељима а што је најглавније, политика је грдна дангуба, а он има толико пречег посла!

Прво потпуно дело издао је 1845. под насловом: Radices linguae slovenicae veteris dialecti, које је после у другом издању назвао: Lexicon palaeslovenico-latino-graecum.

1848. г. оснују на бечком универзитету, што је још Копитар и Шафарик толико препоручивао и ургирао, катедру за словенску филозофију, а поставе Миклошића за професора тога предмета.

Најзнаменитија година у животу му је 1851. кад је изашло његово знамените дело: „Компаративна наука о гласовима словенских језика.“ Царска академија знаности расписала је била 1849. г. награду од 1000 ф. ко ту тему најбоље изради и Миклошић је не само награду однео, него је ради дела тог одмах за редовног члана те академије наименован. Исте 1851. г. изабран је и за декана филозоф. факултета, а 1853. био је и Rektor magnificus.

Овој „Науци о гласовима“ додао је Миклошић после и остала три дела граматике: Науку о основима, науку о прављењу речи и науку о реченицама, па је онда издао под насловом: Компаративна граматика словенских језика.

Ово монументално дело, ком и у других образованих народа једва равна имаде, најзнаменитије је дело Миклошићево до данас. Пуне двадесет и три године радио је он на њему, сабирајући и одбирајући материјал челијим трудом. Кад се човек дубоко загледи, једва може појмити, да је тај огромни посао један једини човек савладати могао. Камо пак онда других мањих дела, камо небројене разне лингвистичке, естетичке и литерарно-историчке расправе, камо ли толики стари словенски споменици, које је Миклошић издао и редигирао. Словенски свете! Миклошићу имаш захвалити,

француски журналиста поједине периоде; он неке изјаве није добро разумео, друге је рђаво запамтио а треће је побрко и комбиновао с изјавама других политичара, и најзад је све то изнео као автентична очитовања Ригерова. „Политика“ наваља даље да је „Н. сл. Пр.“, која је прва донела извод о разговору Ригеровом с уредником „Тана“, намерно хтела да денунцира вођу народа ческога; најзад очитује исти лист да Ригер није вичан водити тајну политику; он је научио своје назоре јавно и одлучно заступати; има дакле права тражити, да се о њему суди по његовим јавним енунцијацијама, а не по на чувењу основаним изјавама страних извештача, који не познају одношаје у Ческој. — Тако „Политика“, Међутим је дотични уредник „Тапов“ обнародовао у „Н. сл. Пр“. „Политици“ послану изјаву, у којој очитује, да је он добро запамтио све, што је говорио с др-ом Ригером, те да је с обзиром на познати деманти „Политичин“ обвезан поново изјавити, да је дотични извештај његов у свему тачан. — Видећемо шта ће на ово „Политика“ рећи.

У ствари наименовања бана троједничког јављају једном бечком листу из Будимпеште, да у тамошњим посвећеним круговима након одговора угарског министра председника на интерпелацију Мочаријеву држе као сасма сигурно, да ће Тиса покушати да обнови преговоре са Филиповићем. Држи се да ће Филиповић бити позван у Будим и да ће се ту продужити односно обновити преговори о примању банске части. Ово да би се морало што пре извршити, јер да троједнички заступници на сабору угарском већ почињу нестрпељиви постајати, а с друге стране да се и троједнички сабор мора што пре сазвати, ради одобрења прорачуна за идућу годину. — Тако извештач бечког листа, а најкраће време мораће нам показати, колико ова вест стварном стању овога питање одговара.

Између Порте и патријаршије цариградске изродила се нова **заћевица**. Порта жели инвестициони декрет патријархов да измени у том смислу, да се истоме одузму оне привилегије, и имунитети што су му ab antiquo (од старина) уступљени; усљед овога тражио је патријарх цариградски да тај инвестициони декрет буде једногласан с онима, којима су постављени његови претходници, и да се осим тога у њему изрично наведе, да ће јурисдикција патријархова и на даље простирати се и на оне сљедбенике православне вере, који се налазе у оним земљама, које и ако су оцепљене од турске царевине, ипак се данас јоште налазе у вазалном одношају према Порти, као што су н. пр. Бугарска, Босна-Херцеговина и таковзвана Источна Румелија. Порта је пристала на ово потоње потраживање патријаршије цариградске, али тражи да се инвестициони декрет у поменутом смислу модификује. На ово закључили су патријарх, св. синод и савет грчких првака цариградских да учине још један и то задњи покушај код Порте, па ако и тај безуспешан остане, да сви поднесу своје оставке. Веле да ће сви (?) европски заступници у Цариграду потпомоћи овај корак патријархов!

Пре неког времена изишла је у Паризу опширна биографија блаженопочившег цара ослободиоца Александра II. Писац овога дела имао је на расположењу и такова службена акта, која до сеће не беху нигде саопштена, те је тако био у стању да расветли много који догађај из историје наших дана, који је до изласка овога дела у највећу таму увијен био. О питању **зашто Руси 1878. нису ушли у Цариград** наваља се у поменутом делу ово: „Инглеска и Аустрија беху остале силе потписнице париског уговора од год. 1856. на то упозориле, да се према наређењима тога уговора политички одношаји на истоку могу променити само уз пристајање свију потписница. Да поткрепи ову изјаву, нареди Биконсфилд да инглеско ратно бродовље уђе у мраморно море. Овакова повреда неутралности и међународног права ослободила је Русију обећања, да не ће ући у Цариград, и цар Александар заповеди брзојавно главном заповеднику војске руске, великом кнезу Николи, да продре у Цариград, чим би се Инглези показали у Боспору. У телеграму било је даље наведено; „Ако Инглези буду мирољубиви, имају се сматрати за савезнике у ствари одржања реда, ако би пак они непријатељски поступали, има се и са њима као с непријатељима поступати.“ Поњатно је да се услед овако одлучних наредаба сваки час могао догодити сукоб, који је најтеже последице могао са собом донети. Међутим минуше пуна три дана, без да се положај у чему год променуо. Услед тога запита кнез Никола брзојавом: „Шта ваља чинити ако Инглези напред крену?“ Одговор гласио је: „Не разумем ни питања, ни неодлучност; послана су сасма потанка упутства о томе, како ваља поступати у поменутом случају.“ Но кнез Никола није добио ова упутства, те је услед тога био све не одлучнији. Ево услед чега кнез Никола дотична упутства није примио. Брзојави у главни стан руски слати су преко Цариграда; они су истина били шифрирани, но Порта је нашла пута и средстава, да сазна њихов садржај, који је за тим инглеском посланику доставила. Да би се одвратили Руси од Цариграда, закључи посланик инглески на молбу султанову да бродовље инглеско напусти мраморно море. 6-ог (18-ог) фебруара одједри инглеска флота у залив исмидски, и тек пошто је она одједрила дођоше поменута упутства до руку великог кнеза Николе, али, наравно, садржина њихова беше међутим постала беспредметна.

Из књиге „Све досадање беседе дра Мих. Полита-Десанчића.“

XIII.

Фузија деакове странке са средњом левицом. — Улазак Тисе у министарство. — Прво ступање Тисино. — Расправа о мађарском позоришту. — Тиса прети са „смрвљењем“ народности. — Привор у угарском сабору. — Крај периоде саборске. — Саветовање у народносном клубу пре разласка. — Лоши резултат избора за народности. — Расправа о адреси. —

Никад министарска криза у Угарској није од такога замашаја била као кад је министарство Битовљево 12. фебруара 1875 отступило. Буџетска расправа управо није била ни довршена, већ буџет само после генералне дебате у опште примљен, а седнице саборске буду на неизвесно време одгођене. Дуго и дуго се ломила ствар. Конзервативна странка са Шењејем имала је велика изгледа да ступи на владу, и дворски кругови у Бечу јако су то желили. Но Деакова странка и сам Деак, а особито Андрашија, нису били за конзервативно министарство, јер су се бојали да ће поравнање од г. 1867 можда трпити уштрба у корист Беча. Осим тога конзервативна странка, није имала довољних елемената у сабору, да може већину образовати. Деак препоручивао је Гицију, министра финансије за председника министарства. Но Гици, чим је био отступио са министарством Битовљевим, није хтео више да зна за протфељ министарски. Гици кашње буде изабран за председника саборског.

Но баш Гици, који је са Тисом водио средњу левицу, својим пређашњим уласком у Деаково министарство као министар финансија, потресао је опозицију средње левице против поравнања од г. 1867 и показао је могућност споразума ове странке са Деаковом. Земљиште дакле било је већ приправљено за фузију међу средњом левицом и Деаковом странком. За то, чим је Тиса у буџетској расправи само пружио прст помирења Деаковцима, они радосно прихвате читаву руку. Јер заиста, Деакова странка није имала куда. У земљи јако дискредитирана, тешко је могла дочекати нове изборе, што су на прагу стојали. Деакова странка морала се ма с којом странком фузионирати, да колико толико власт у својим рукама одржи. Фузија са конзервативном странком није јој годила, а није била ни сигурна, да ће при изборима према средњој и крајњој левици моћи већину задобити. Дакле фузија са средњом левицом, чим је ова изјавили, да према „жалостном“ стању земље „одлаже“ опозицију против поравнања од г. 1867 — та фузија добро је дошла била Деаковој странци.

Чим су се обе странке у том обзиру споразумеле, то је лакше ишло са саставом министарства. Наравно да је Тиса, вођа средње левице, морао ући у министарство. Но Тиса тада још је био persona ingrata у дворским круговима у Бечу, те није могао одмах постати министром-председником; он се морао задовољити, да за кратко време буде министар унутарњих послова. Министар-председник пак постане доондаљи министар око особе Њег. Величанства, persona gratissima на двору: Бела Венкхајм.

Чим је Тиса ступио у министарство, био је од стране опозиције нишан најжешћих нападаја, „што је своја начела изневерио.“ Неки чланови средње левици придружише се крајњој левици, неки Деаковци пак иступе из фузионираног „либералног“ клуба. И конзервативна странка према тој фузију није могла остати у свом положају. Наскоро после, сви елементи, који беху против Тисе: из пређашње средње левице, Деакове странке, а особито конзервативне странке, саставе нову странку: умерену опозицију, коју либерална, Тисина странка назва због разноликости елемената у њој: habarék párt (шарена странка).

Народносни посланици, према великом догађају фузије, били су у први мах застали, какав ће положај заузети. У народоосном клубу посланик романски Бонч*), који је био у средњој левици, живо се заузимао, да народносни посланици изађу пријатељски на сусрет новој влади. Но наскоро ступање Тисино против народности, могло је уверити народносне посланике, да је нова влада против народности, далеко гора него пређашња Деакова.

Тиса, који је био жестоко нападан од опозиције мађарске, што је „изневерио своја начела,“ гледао је да ово забашури тиме, што је сваком приликом у сабору мађарство и мисао „мађарске државе“ наглашивао.

Још за времена кад је Тиса био вођа опозиције, није пропуштао никоју прилику, да се против немађарски народности са свом жестином не изрази. Видило се то у оној великој беседи његовој од 3. јула 187[illegible], што ју је држао против Полита, кад је овај споменуо састанак „код Филипија.“ Као министар, Тиса је једва чекао на прилику, да „енергично“ ступи против народности. Така прилика дала му се у једној доста незнатној расправи.

Дана 13. априла 1875, била је на дневном реду расправа о законском предлогу ради мађарског позоришта. У тој расправи устане Милетић и разложи, да Мађари из земаљских сретстава потпомажу њихове народно-културне цељи, а народностима за њихове културне цељи, не дају ни крајцаре, да су новосадској српској гимназији одузели земаљску потпору, исто тако као и романској у Брашови. Шта више, да су словачке гимназије, што су Словаци сопственом муком подигли, укинули. На послетку рече Милетић, кад би он био члан мађарског народа, који има тако богату аристократију и тако велику варош, као Будимпешту, да би се он стидио, да за мађарско позориште из земаљских сретстава потпоре тражи. Ради овог говора био је Милетић предметом жестока нападаја, но он међу тим после свога говора изађе из дворане саборске. Др. Полит, који није ни мислио у тој расправи очествовати, држао је, да ће раздраженост ублажити, ако разложи, да је начелна разлика у схваћању овог предмета, међу Милетићем и народносним посланицима с једне и Мађарима с друге стране. Но Полит место да је ублажио духове, онтих је још већма раздражио.

Тиса је усљед Политовог говора држао онај кратак али значајан говор у којем је претио народностима са „смрвљењем“

Усљед говора Тисиног привор у сабору био је неописив. Белешке стенографске само су биле слаба слика онога, што се догодило. Кад су сабор и галерије стале пљескати Тиси, то је било као у позоришту када се јако пљеска, па мало престане и опет на ново почне пљескање. При том др. Полит иште реч, али од силног пљескања и „eljen“ Тиси, не чује му се глас; др. Полит на послетку прекрстио руке, па стоји и чека да се бура утиша, те да може до речи доћи.

Мађарске новине ковале су Тису у звезде, што је „утукао народности“ *) и што је нападај на „идеју мађарске државе“ тако енергично“ одбио. Но не само мађарске новине, него и бечке новине, у оно доба, кад је цветало пријатељство немачко-мађарско — одушевљено хвалише „енергију“ Тисину против народности.

И тај правац, којим је тада Тиса пошао, задржао је он за читаво време свога министарства. Ако се замеравао Мађарима попуштањем према Бечу, то је гледао да ово свагда заглади са политиком против немађарских народности. Најмилија му је била ствар, кад му се даде прилика, да у сабору против народности нерорира, јер тада је био сигуран да ће му све странке одобравати и да ће му се популарност дизати. Др. Полит му је јеларед у том обзиру казао, да он (Полит) неби смео у сабору никад проговорити, јер свагда даје прилику министру, да до „јефтиних лаворика“ дође. Напослетку ту је тактику Тисину и крајња левица увидила, те Тиси где који пут довикивала: olcso babér (јефтина лаворика.)

Ступање Тисино против народности и читава његова политика морала је брзо народносне посланике уверити, да је борба са таком владом, која ни од какве мере против народности не зазире, која је себи за начело поставила, да „сатре“ и „смрви“ народности — да је са таком владом споразум немогућан.

Пошто се крај периоде саборске приближивао, и пошто су избори за нов сабор на прагу били, то се пре разласка састане народ-

*) Њему је после Тиса дао јавно бележништво у Араду. Од Срба посланика био је Јован Матић у средњој левици. И он је постао јавним бележником у Новом Саду.

*) У једном мађарском шаљивом листу била је тада карикатура: Како грдна песница Тисина смрвљава главе Милетића и Полита.

те ти је данас језикословно и палеографско знање, које је још пре неколико деценија тек у повоју, худо и оскудно било, данас већ тако умножено, у пуном смислу богато!

Али није само Словенство које дугује овом великом раденику. Компаративна наука не може се замислити без темељног познавања и осталих језика и старе историје. А Миклошићу је баш то стајало и стоје на расположењу, и за то му је поље на све стране отворено било. Што није могао из самих словенских језика извести и растумачити, сравњивао је с туђим језицима, сроднијим или несроднијим. Тим пак путем, што је своја научна испитивања и на туђинске језике проширивао, чинио је много услуге и овимо, расветливши доста што шта на туђем пољу, па чему су се домаћи раденици безуспешно напрезали, јер им можда није достајало довољно познавање словенских језика. Да споменемо на пр. румунски језик. Миклошић је нашао законе о основима тога језика, док су се сви други пређашњи покушаји безуспешно разбили. Колико је даље задужио Малорусе, чији је језик он за самосталан језик пронашао, место као што је пре сматран за идиом великоруског језика, питајте 20 милиона Рутена, они ће вам рећи, колико им је тиме учинио. Каквих је пак заслуга имао по велики мађарски етимолошки речник, казаће вам опет Мађари сами, који сад тек умеју да цене, што је Миклошић покупио словенске елементе у мађарском.

А нас Србе? Колико је нас задужно он, који је био најбољи пријатељ и помагач нашега Вука, који је нашега Даничића и друге српске филологе однеговао? Колико нас је обвезао, што је нашим народним умотворинама, у које се онако темељно удубио, он изнео и обрадио прву вредност — свугде и свагда их износећи и тумачећи, и тиме многог туђина одушевљавајући, да лепи српски језик учи. Он је даље изрекао, изрекао праведно и неустрашиво, стављајући своју популарност на коцку, у каквој су свези српски и хрватски језик, он је оставио границу — докле је српско, шта је хрватско.

Но дан славе коју су Миклошићу словенске ђачке дружине — осим хрватске, која се једина од Миклошића увређеном осећа — све без разлике приредиле, показало се најјасније, колико је поштовање спрам тога, заслужног човека. Из свију крајева образованог света, словенског и несловенског, стигли су небројени телеграфски поздрави, у којима се заслуге јубилареве цене и узносе. Не можемо а да овде неке бар поименце не наведемо.

Од руског консулата стигао је отпис, да му руски цар Александар III. дарује Станислављев орден другог степена; од српског краља Милана стигла је честитка преко посланства, где краљ Милан у изрицању највећег поштовања јубилару орден св. Саве дарује; од Петроградског универзитета стигао је телеграм, да је Миклошић изабран за почасног професора, и да је на пошту предата адреса, потписана од свију професора; академија наука у Петрограду бира га за почасног члана; московски филолошки факултет именује га за свог почасног члана; исто тако московска академија наука; бугарска академија наука у Софији изриче великом словенском трудбенику најдубље поштовање и именује га за почасног члана; Одеса, Љубљана, Лутенберг примају га за почасног грађанина итд. Од страних ћемо споменути поздрав од академије знаности у Букурешту, којим се Миклошић ради заслуга за румунски језик за почасног члана академије поставља, — и још важнији поздрав немачког универзитета у Бону. Немци, који се иначе не одликују признавањем туђих заслуга и величине, најмање према Словенству, овде начинише диван комплимент Миклошићу. Исти универзитет, признајући заслуге Миклошићеве и за страну филологију у опште, упоређују га са највећим до данас филолозима на свету, с Јаковом Гримом, који је германску, и с Фридрихом Дицом, који је романску лингвистику основао и изреком веле: Докле се год буду у науци спомињала ова два имена, спомињаће се и Миклошић као достојан трећи у сјајном савезу.

Од професора бечког универзитета отишла је у 1 сат по подне депутација Миклошићу на стан и честитала му је радосни дан с најискренијим жељама, да још дуго поживи целом ученом свету на корист а бечком свеучилишту на понос и дику.

Права свечаност била је у вече у 7½ часова. Осим словенских академских дружина било је многобројних гостију. Свечаност је била подељена у 2 дела: на академију и комерс, и оба дела испадоше потпуно сјајно.

У 7½ сати допратила су двојица ученика јубилара у дворану и одвела га до места. Ко да опише оно усхићење, које се у оном из хиљаду грла клицаном „Живио“ манифестовало! Миклошић је очевидно тронут био.

Председник словеначког друштва, као сународник и ђак Миклошићев отворио је академију сходном беседом, и предао му је велики албум, испуњен фотографским сликама све самих ученика Миклошићевих, од почетка до данас. На то је словенско заједничко певачко друштво отпевало за то удешену „свечану песму.“ После су говорили редом заступници појединих словенских дружина, исказујући укратко, чим је који народ Миклошић највише обвезао. Међу њима се дигао и наш дични Змај Ј. Јовановић те у име „Матице српске“ јубилара кратко али свесрдно поздрави. Миклошић се са сваким говорником срдачно руковао.

Особито је бурно аплаудирано на песму заједничког словенског певачког кора: Kdo je mar? (Ко је тај човек?) где се врло вешто алудирало на јубилара. Академски програм увеличан је још нарочито дивним соло-певањем славног певача са дворске опере, Чеха Брулика, који је неколико чешких песмица отпевао. Исто тако свирањем припознате на клавиру вештакиње гђе Ф. Звјержине и виолинсолом ученика С. Кохановског. На френетично тапшање морали су свако своје понављати. Академија је завршена Quodlibet-ом из разних песмица свију словенских народности.

Било је 11 сати ноћу кад је отпочео други део свечаности. Миклошић није остао на овом делу; он је унапред јавио и измолио, да му се

носни клуб да се посаветује о држању код претстојећих избора. Обзиром на политику Тисину против народности, неки посланици (међу њима и Полит) били су тога мњења, да још пре свршетка сабора, народносни посланици даду од себе изјаву у обзиру положаја народности, те да са том изјавом иступе из сабора, па онда да се народности при новим изборима не упуштају у изборе, једном речи, да се баце на поље пасивне опозиције — од прилике као ердељски Романи. Но после дуге и жестоке расправе већина закључи, да народности учествују при новим изборима. Главни разлог међу осталим био је и тај, да ако народносни посланици при постојећим околностима и не могу имати успеха, да је ипак важно, да се од времена на време чује глас народносних посланика као жив протест против нове мађарске политике.

То је био последњи састанак народносног клуба. После тога, са новим изборима, народносног клуба више није ни било.

При растанку сабора, г. 1875., Тиса је за собом имао огромну странку. Није се могло сумњати, да ће и при изборима владина странка огромну већину задобити. Положај и саме мађарске опозиције, био је врло тежак, положај пак народносне странке био је још неизмерно тежи. И заиста, при новим изборима, српски и романски посланици пропадоше при изборима једни за другим (и сам Бабеш пао је при избору). О Словацима није могло бити ни говора. Само Саси у Ердељу добро се одржаше. Од српских изборних срезова остаде само шајкашки и панчевачки срез. Шајкашки срез, пре избора још, уступи др. Лаза Костић дру Милетићу. У шајкашком срезу буде Милетић, а у панчевачком срезу др. Полит за посланика изабран. У Панчеву у овај мах избор није тежак био, премда је владина странка свога кандидата поставила и живо у избору учествовала. Но Панчевци су тако сигурни били за тај избор, да су могли дру Политу тачно означити време, кад треба да приспе у Панчево по свршетку избора.

Избори за тај нови сабор год. 1875 имали су по Србе врло жалостан резултат. Од српских посланика народне странке, нашли су се само Милетић и Полит. Није било ни Лазе Костића, ни Нике Максимовића, ни Шандора Трифунца. Тако исто је било и са Романима. Осим Доде и Козме није било романских посланика на том сабору.

При расправи о адреси два српска посланика поднесу посебну адресу. Милетић је адресу саставио, а Полит је уз ту адресу држао беседу.

Та беседа таку је пажњу таки из почетка на се обратила; да је говорник на жељу сабора морао се попети на говорницу (што у угарском сабору ретко бива). Главна мисао Политова у тој беседи била је та, да покаже, каква је Угарска, а каква би требала да је; да покаже, да се начело народности може у склад довести са жупанијском установом. На послетку да укаже на важност источног питања по Угарску.

ДОПИСИ.

—к— **Из Вараждина** 17. новембра. (Верска интолеранција.) У овом граду живе преко стотину и педесет душа православне вероисповеди, свагда у најбољој, управ братској слози са житељством католичким, међу којима небијаше никада опазити какве мржње или разликовања, међу том једноплеменом браћом које две цркве деле. У ово доба, где се појављују тежње са приближење обих цркава и где се настоји око уједињења читавог народа на пољу народности, врло је угодно било, да се никојом приликом није истицао верски антагонизам ни с једне ни с друге стране. Исто католичко свештенство владало се с малим изнимкама посве неутрално, а већом страном и пријатељски према цркви православној. Но ево ови дана удари гром из ведра неба у ту слогу за стране једнога католичкога свештеника на саблаван читавога града. — Беше овде одавна обичај, да су православни житељи у случају смрти кога свога члана, не имајући овде своје цркве, дакле ни звона — дали на погреб звонити у једној или свим црквама католичким у Вараждину, уз свагдашњу подпуну приправност местнога жупника. Тако беше за не давно преминулог жупника, каноника задравца, а такође сада за његова наследника, администратора капелана Вуковца, но само до ономадне.

Ових дана премину овде нагло капелан домобранске војске Јосиф Мандић, човек мирне и кротске ћуди који никада никога увредио није. Официрски збор и брат покојников, војени интеедант Мандић, замоле администратора, да по досадашњем обичају у жупној цркви католичкој за покојником звонити даде, што се одма и учини први и други дан јутром после смрти покојника. Али на једаред пре подне на дан погреба који је имао бити по подне у 4 сах. — заневе звона и пукне глас, да је звоњење забрањено привремени каноник Лехпамер. Мајор Мандић и брат покојника похите преч. канонику Лехпамеру, ал овај одврати; „А како можете то захтјевати? Би ли ви могли камате захтјевати од друштва, од кога немате акције?“ — Господа се удаље без одговора, пак брзојаве у Загреб генералу Мусулину, а овај похита кардиналу и изради, да је уворити господин сместа брзојавио прич. канонику Лехпамеру нека звонити даде. Но овај остане ипак код своје администратору издане писмене приповеди и недопусти звонити. И тако ти официрски збор и множина католичког житељства — тако рећи читав град изкаже последњу почаст покојнику без обичног у хришћана оглашења звона. Над гробом проговори тронутим гласом игуман лепавински, довиђујући међу осталим покојнику како тугујућа браћа жале да му немогаше по хришћанском обичају дати ударати последњи пут у звона, јер „ми немамо звона, а онај тко га има — неда ударати.“ Али да покојнику ипак ударају жива звона у преима честитога житељства читавога града, које је тугујући око његова гроба сакупило, осуђујући круто овај поступак небратског и немилог, којим је увређен и читав официрски збор, — Уели то начин којим се приближење обих цркава постићи даде? Није, него отров старовечни, који је упропастио слогу и срећу тужнога народа нашега и који хоће, да се наново разлије по утроби његовој на штету и оних који дају повода таковој саблазни.

Православному житељству у граду Вараждину пак, даје овај жалостни случај интолеранције повода, да се озбиљно лати посла и да чим пре у овом граду, помоћу божијом и народа православнога, савида капелу и обеси звона, да у сличном случају обитељске туге нетражи милости од немила до недрага.

У то име Бог помози!

Из Лике. (Жалосно стање. Кајишар-свештеник.) Не могу а да не изразим своју радост поштовани уредниче — што видим да у вашем листу, а у честитој нашој „Застави“ особито у ово последње вријеме више и чешће излазе дописи из наше кршне Лике. Имајући то пред очима некако до сада још не испуних мога обећања, да вам се што прије јавим. Можда би био то већ и урадио, али ми се некако није рачило узети перо у руке, јер не имадох ништа радоснога, ништа ваљаногa јавити вам, већ све противно — јад и невоља, рђав и зао удес. Па и сад немам ништа радоснога да вам јавим.

Званичним мојим послом пропутовао сам не давно кроз Лику. Ђе сам год дошао свуда је горе од горега. Народ је јако материјално пао и осиромашио, а сваким даном све више и више опада. Морално и духовно стање — на жалост упоредо корача са материјалним опадањем. Морал је јако пао, а деморализација све више и више маха отима. — Правих и ваљаних родољуба који би народу очи отворили — готово нема, а јадни народ стење под притиском самога закона у рукама несавесних чиновника! Свећенство и учитељство, та два главна фактора у народу, ти чувари српске православне вијере, ти браниоци српске народности, свести и српскога имена — слабо одговарају својој задаћи, свом позиву. О учитељима не ћу много диванити, њих извињавају околности, у којима живе; прилике управ неприлике у којима су — не дају им дјелати. Што би који учитељ могао и ћио учинити — не смије. Покаже ли се који да је само Србин, то је већ као такав у очима владе маркират. Браћа Хрвати постарају се већ, да га оцрне, да га денунцирају, а ако још почне што дјелати и радити у корист свога народа, своје народности и имена, макар био најсавеснији и најваљанији, би ће премјештен. Таковога обично онда баце међу вгољње Католике, ђе му је сваки рад не могућ, сваки дјелокруг сужен и ограничен. Но рећи ћу вам коју више о свећенству, том моћном и самосталном фактору у нашем народу, коме су одријешене руке, коме је поље рада згодно и велико, и које не зависи толико од владе, колико учитељи. С једне стране свећенство је већином старога кова, не одговара толико духу времена; с друге стране подмладак је у њему до сад врло невнатан, доста има парохија још непопуњених, но ваљда ће дати бог, те ће се и тај недостатак надокнадити. Према данашњем деветнајстом материјалистичком вијеку наше се свећенство већим дијелом и сувише прилагодило. Брига и старање за његово материјално благостање, за његово благоутробије — то му је девиза. Никаковијех сриједстава не устручава се лаћати, само да би до своје себичне и несите цијеле дошао. Многима је нашим свјећеницима света црква са својим фукцијама и са својим светим установама и обредима на велику жалост само згода и прилика за њихове себичне и несите жеље — а народ? Народ им је девета брига! Морам признати да има међу нашим свјећеницима и такових, који се могу ставити за углед и примјер читавом православном свећенству. — Слава таковим! Но има их, као што споменух и такових, који нијесу вриједни, да носе име свећеника, којима су личне користи приједче од опће користи, којима је њихово несито „ја“ највећа светиња! Ради илустрације споменутога навешћу вам неколико примјера. Српско православни свећеник Тома Милојевић занима се тим, што даје сиротињи новац под грдни и нечувени интерес. Свећеник у Лаци, проповједник слова божијега, преставник морала — па кајишар! Сиротом Србину Личанину дође до невоље, до нужде, није продао још ни кове, ни овчице, пореву плаћати мора, а ваће ни пребијене солде не има, оде к попи Томи, позајми пет рајнчки, па за три мјесеца мора му вратити шест рајнчки, на прољеће јање и уз то два дана радити му. На тај начин раздјелено је по народу силан новац, па немогући га олако скупити, примио се у задње вријеме видања школе, те сви они, који су му дужни, морају бадава радити, вући дрво и камен. Јадни Личанин не има кад спремити оно мало зимнице, већ мора аргатовати попу Томи! Да је ово скопчано са великим тешкоћама зна сваки који је Лику видио. Пошто је исти свећеник — као што рекох — подуветник при зидању школе и пошто се школа зида бливу цркве, то тај исти свећеник ради боље сигурности стрпа преко ноћи кола — шта мислите ђе? — Баш у саму свету цркву!! Чудо не чувено! Од цркве направити колницу! — Шта има тај човек светога?!

Дневне новости.

(А. Кајандер.) новонаименовани царско-руски министар-резидеоат на Цетињу стигао је 29-ог пр. мес. у престоницу црногорску и 31-ог пр. м. примљен је од кнеза Николе у нарочитој аудијенцији. У говору којим је пропратио предају својих пуномоћија рекао је министар-резиденат руски између осталога:

„Срећан са избора, који је високим поверењем мога Узвишеног Суверена на мене пао, да будем гласник благонаклоњених симпатија којих никда није престајала да ужива Црна Гора са стране Царске Владе и Народа Руског, — ја ћу настојати целим старањем својим, да подржим и развијем одношења потпуно срдачна, која су, од стране, постојала између обе земље, која су основана на заједници вере, племена и интереса политичких и која су, у више прилика, запечаћена славним побратимством војничким.“

Господар црногорски одговорио је исто тако усрдно на ову беседу. Из одговора вљажевог саопштавамо ово место: Речи срдачне, које сте изрекли о свезама што тако тесно спајају моју Књажевину са Силним Царством Руским, мене тичу најдубље. Осећања синовље оданости Црне Горе к Русије и њеном узвишеном Владаоцу сувише су позната и доводе се из тако далеке давнине, да ми није од потребе потврђивати их из нова. Ми им придајемо одвећ велику вредност, а да бисте се Ви могли сумњати о најиздашнијој и најревноснијој потпори с наше стране, којом ћемо подупирати Ваше трудове, које ћете полагата око подржања тога вековног и непромењљивог пријатељства.“

(Николај Чернишевски.) Пре неког времена јавили смо да се говори да је помилован познати руски књижевник и некадањи уредник „Современика“ Николај Чернишевски. „Новоје Времја“ у свом броју од 29-ог пр. мес. потврђује ову вест и вели да се Чернишевски настанио у граду Астрахану. Исти лист вели да је помиловани књижевник руски потпуно здрав телесно и душевно.

(Камен за споменик Бранков на Стражилову.) Камен са вршачких планина за споменик Бранков на Стражилову отправљен је, као што јавља „Српство“, прошле среде одбору у Карловце. — Овом приликом дужност нам је приметити да до сада не чусмо да се и на другим местима ради на извршењу познатог закључка главног одбора за подизање Бранковог споменика. Вршчани извршише своју задаћу; ови се одужише Бранку. Хвала им! Шат се на њих што пре угледају и остали у овој ствари заинтересовани кругови, како би се одмах с пролећа, тамо око Ђурђева-дне, „кад се гора зазелене листом“ могао открити споменик над гробом Бранковим на Стражилову.

(Знак времена.) Из Лавова јављају од 11-ог т. м. да је намесништво галичко договорно са министарством правде упутило врховне земаљске судове у Лавову и Кракови, да прихвате потребне мере како би се за случај мобилизације архиве и депозитске благајне српских судова могле пренети у Лавов, Кракову и Премисл. — Ово не звони мирољубиво.

(К Мајлатовом убиству). Крал. табла донела је ту неки дан у ствари парнице против убица Мајлатових а услед поднесене апелације, решење, којим у погледу Шпанке и Питељије потврђује осуду првостепеног суда будимпештанског, гледе Береца уништила је крал. табла првостепену осуду те је досуђену му казан смрти заменила 15 годишњим утамничењем. Кр. табла оснива ову измену на томе, шта је Берец потпомогао Шпанку и Питеља да по жељеном циљу доспу а да сам није учествовао у убиству. Ствар ће ићи још пред највиши суд краљевску курију.

(Нов тисаесларски догађај.) Јављају из Черновића: Једног јесењег дана године 1871 извршено је грозно злочинство у селу Рохозни близу Садагоре. Злочинство ово остало је дуго у таму увијено. Из једног пољског бунара осећао се задај, који је веома јако опомињао на задај што долази од лешине човечије. Када ондашњи сељаци прегледаше бунар, извукоше из њега лешину једног девојчета. Руке јој беху назад на леђи завезане а врат расечен. Да би се сазнало за порекло девојчета буде ова неколико дана у Садагори изложена и уједно и фотографисана, но ово све не показа никаквог успеха. Буде поведена и судска истрага но и ова не мога доћи ни до каквог стварног резултата. Толико се дознало, да је дотично девојче било родом из Бесарабије, да јој је име Јерина Спивак, да је она одбегла од свог оца, неког бесарапског чивутина, да се дала покрстити и да се за тим венчала са својим драганом, сином једног тамошњег сељака хришћанина. Једнога дана, баш кад је муж Јеринин послом некуда био отишао, нестаде ове из куће. Говорило се тада да су у то исто време кад је Јерине нестало на граници видели три руска Чивута који су једно девојче, у Аустрију превели. Двојица од ових Чивута вратили су се после неколико дана натраг у Русију, трећи Чивутин пак и девојка осташе у Аустрији по свој прилици у Бојану или Садагори. Истрага, која је у овој ствари пре 12 година вођена показала је следећи резултат: „Из Русије насилно одведено, девојче убијено је од неких руских Чивута по свој прилици из освете што је прешла у хришћанску веру, а могуће и из других каквих разлога.“ Пре две године састаше се у механи Чивутина Елкмана Шрајбера у Рохозни два Чивута: Ицит Данцингер и Лајзер Шнајдер. Не потраја дуго а међу Чивутима изроди се жестока кавга. Том приликом казују да је Данцингер под претњом довикнуо Шнајдеру: „Море шактере зар си заборавио да си ти пре неколико година заклао оно девојче из Русије; запамтићеш то!“ На ове речи паде Лајзер Шнајдер Данцингеру око врата и замоли га, да о томе више ни пред ким ни речи не проговори; браћа се измирише и до пре неки дан владао је потпун мир у Рохозни. Данас пак влада у Рохозни највећа узрујаност, јер је жандармеријски наредник у Садагори, Смигелски по имену, 26-ог прошлог месеца поменутог Лајзер Шнајдера ухапсио и земаљском суду у Черновић предао с тужбом, да постоји оправдана сумња, да је тај Лајзер Шнајдер у друштву с још неким чивутима извршио оно злочинство у 1871-ој години. Ревносни наредник Смигелски почео је ствар ову истраживати још од онога дана, када је Данцингер у Шрајберовој механи попретио Шнајдеру, те је после двогодишњег истраживања на основу прибављеног материјала дошао до убеђења, да поменути злочин нико други није извршио, већ главом баш сам шактер Шнајдер. Смигелски навађа у својој пријави, да су у јесени 1871. године дошли у Рохазну три Чивутина и да су исти собом и неко девојче довели. Један од ове тројице био је Лајзер шактер. Чивути ови вазда су међу собом шушкали. Друга два Чивутина издавали су се за браћу доведеног девојчета. После неколико дана отпутоваше „браћа“ а Шнајдер оста с девојком у Рохозни. Шнајдер је девојку одвео прво у кућу неког Шошела Мозеса, Габе прозваног, за тим неком Савлу Бродлеру а најзад у свој сопствени стан, за тога нестало је девојке. Шактер Лајзер Шнајдер је на врло рђавом гласу, но доста богат, као и сви тамошњи Чивути. Земаљски суд у Черновићу одредио је нарочитог судца за вођење истраге у овој ствари. Међу Чивутима овладао је велик страх, јер се нису надали да ће ова ствар поново ускрснути, и то — на земаљском суду у Черновићу.

Политичке вести.

— Међу такозваним уставоверним Немцима у Ческој отима све то више маха агитација за административном деобом Ческе,

---

допусти, да може одмах после I. дела кући отићи. Али су иначе гости сви скоро остали, тако да су дворане са свим пуне биле. Српска дружина „Зора“ била је особито добро заступљена. Осим неколико са свим спречених, били су сви. Милина је било погледати, како је читав низ столова, дуж читаве дворане нанизан, све самом Србадијом из разних крајева поседнут био.

С „Хеј Словене“ ... и „Напреј застава“... отпочет је други тај весели део. Срце је сваком играло, кад се видело онако заједно.

Ту на комерсу су и многобројни телеграми читани — односно споменути само, јер за читање нити би време дотрајало, нити би публика стрпљења имала, да све дочека, тим мање, што и онако свију не би разумела. Само су по неколико првих од сваког друштва прочитани у целини, а остали су после само споменути, од кога су и од куда. Од српских постизалих из разних крајева, српских и хрватских, српског и хрватског текста — ма да хрвацки ђаци нису у прослави учествовали — прочитани су у целини колико се сећам, телеграм ученог друштва, телеграм неколико пријатеља и чланова ученог друштва приватно послан, телеграм проте Бороте, телеграм проф. Сандића и још неки.

*

Миклошић је данас претурио 70. годину но сваки се мора обрадовати, кад кажемо, да тиме радња његова никако није завршена. Мало је коме дано, да доживи те дубоке године, а да сачува ону младићку лакоћу, као овај прослављени професор. Оно крепко тело, она потпуна свежина духа уливају нам наде, да ћемо још много што из пера његова дочекати моћи, а ученици његови немају се бојати, да ће их драги учитељ скорим изневерити. Према аустријском закону професор после 70. године мора с катедре сићи, као неспособан истрошен.

Миклошић је сјајан argumentum in homine, да тај закон нема смисла и да не мора за сваког важити. Ко погледи оне лаке ноге, она права плећа, оне живе очи, ону једва тек тек проседелу пуну косу на исправљеној глави, тај би више од два деценијума читао мање из њих.

Пред вече свога живота довршује старац монументално дело једно, да читав богати рад свој крунише. Радио је на њему ето близу половину столећа, и сад, кад је прикупио толика искуства, сад је рад да га изда, према овоме знању и умењу. Дело је већ скоро са свим готово, тако да се први табаци већ штампају. Према ономе колико се напред предвиди, он га је сврјио на пет дебелих свезака.

То ће бити „Компаративни лексикон словенских језика“ на основу руског језика.

Ускликнимо сви: Подари му, боже, и на даље крепкога здравља, да уради и то још и много друго!

Беч, 23. новембра 1883.

Б.

т. ј. за деобом на управне и судбене округе са искључивим немачким односно ческим уредовним језиком.

— Барон Рамберг стигао је прошле недеље у Будимпешту; одмах по доласку своме конферисао је Рамберг с Бедековићем а касније и с министром Тисом.

— Прошле недеље одржан је у Напуљу банкет „историчке левице“ талијанске коморе. На банкету суделовали су прваци опозиције талијанске: Криспи, Кајроли, Никотера, Занардели и Бакарини. У својим говорима очитоваху сва петорица, да је левица сложна да отпочне борбу против садање владе талијанске,

— 13-ог тек. мес. инсталоваћи је на Реци нови гувернер, гроф Август Зичи.

— Јављају да је цар кинески изјавио, да ће Кинези отпочети рат ако Французи нападну на Бакнин.

— У Паризу очекују у инглеског министра иностраних послова лорда Гренвиља. Ово се доводи у свезу са посредовањем Инглеза између Кине и Француске.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

(Извештај о пословању банке „Славије“ у јулију, августу и септембру тек. год.) За горе наведено време склопљено је било у свих оделих 21994 нових осигурања за главницу од ф. 23,321.884·62 нов., за премију и пристојбе од ф. 482.193·26 нов. За штете исплаћено је у овом времену у свих оделих ф. 267.799·31 нов. Од банчиног иметка уложено је било у истом времену ф. 259.525·41 нов. у ческо-моравским заложницама и ф. 637.355·34 нов. у хипотекарном зајму.

Самоуправна друштва за осигурање ужитака и мировина радосно напредују. До 30. септембра 1883. пријавило се наиме 717 чланова; осигурани дохотци изнашају ф. 185.804·12 нов., те уписани уложци већ ф. 544.516·54 нов.

Мировинска задруга заступничка броји 4483 чланова и мировински фонд ф. 36.668·22 нов.

Курс бечке берзе 14. (26.) новембра.

Угарска златна рента 6%	120·—
Угарска златна рента 4%	86.80
Угарска папирна рента 5%	83.95
Угарски жељезнички зајам	139.50
Угарске земаљске растеретнице	100.20
Угарске земаљске растеретнице винкуловане	9.—
Тамишко-банатске растеретнице	99.—
Тамишко-банатске растеретнице винкуловане	99.—
Ердељске растеретнице	99.25
Хрватско-славонске растеретнице	100.—
Угарски зајам од срећака са добитком	114.—
Срећке од регулисања Тисе и Сегедина	110.20
Аустријска рента у папиру	78.90
Аустријска рента у сребру	79.25
Аустријска рента у злату	98.—
Аустријске државне срећке од г. 1860. по 500 фор.	133.25
Аустријске државне срећке од г. 1860. по 100 фор.	140.—
Аустријске државне срећке од г. 1864. по 100 фор.	171.25
Аустријске државне срећке од г. 1864. по 50 фор.	171.25
Аустријске државне срећке од г. 1854. по 250 фор.	119.25
Деонице аустро-угарске банке	887.—
Деонице угарске кредитне банке	274.50
Деонице аустријског кредитног завода	276.50
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.71
Руски империјал	9.88
Наполеони	9·57½
Инглески суверен	12.03
Немачка марка	—.59
Руска рубља папирна	1.16

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ
КОД СВЕТОГ САВЕ.

СРПСКЕ НАЈНОВИЈЕ МУЗИКАЛИЈЕ

ЗА УВЕЛИЧАЊЕ ПРОСЛАВЕ ПРЕНОСА КОСТИЈУ ПЕСНИКА ОМЛАДИНЕ
БРАНКА РАДИЧЕВИЋА
на Стражилово у Срем. Карловце 10. (22.) јула 1883.

Нашим издањем изађе најновија српска музикалија Бранка Радичевића

КОЛО ИЗ ЂАЧКОГ РАСТАНКА

за гласовир просто по мелодији народној написао припознати музичар српски др. Јован Пачу, са красном сликом Бранковом и потписом његовим на листу насловном — заокружено тробојницом српском.

Ово дивно ремек дело народне музике — које је текстом из „Бачког растанка“ пропраћено — спаја музиком и речма у коло све Србе где год се српско коло води и српска песма мили и негује — по Српству на све стране написао је др. Јован Пачу тако верно и лепо а при том лако — како само тај припознати музичар уме и може.

Цена је овом колу Бранковом 80 новч.

Уједно нека су препоручене и ове музикалије од истога писца:

I. „Праг је ово милог Српства“ —·80
II. „Без тебе драга“ — — — 1·—
III. Успомена на песму „Чуј Душане“ 1 —

Ко у групи од ових горе наведених музикалија купи: добија на фор. 2 или 3 фор. 20 процената
„ „ „ 4 — 25 „
„ „ „ 6 — 30 „
толико дакле процената приде у књигама нашег издања по сопственом избору.

Српски књижари
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Јаван рачун

о приловима што их је г. др. Љуб. Радивојевић скупио у Н. Саду за грађење српске православне цркве у граду Херцег Новоме у Боки Которској.

Приложили су: По 10 ф. Лазар Дунђерски, Јосиф Мачвански и др. Љуб. Радивојевић; по 5 ф. Атанасије Герески и Димитрије Стефановић; по 2 ф. Гавра Плавшић и В. К.; по 1 ф. П. Попадић, Стеван Дурм, др. М. П. др. Станојевић, др. М. Јојкић, М. Димитријевић, Тоша Ђорђевић (из Сентомаша) Ст. П., Ј. Рад. Јов. Грчић, Дим. Савић, Т. А. М, Ђ. Ф. Н., Д. М. Ј.; по 50 новч. Јелисавета Брановачки.

Свима овима поштованима прилагачима изриче одбор за грађење српске цркве у Херцег-Новоме своју искрену и најтоплију благодарност.

Колика је вода у Дунаву под Новим Садом.

Недеља	13. новембра	3 метер.	03 сантим.
Понедељак	14. „	3 „	01 „
Уторак	15. „	3 „	02 „

Ред пловидбе

од 17. (29.) новембра 1883. до даље наредбе.

У ТИТЕЛ, ЗЕМУН, ОРШАВУ, ГАЛАЦ, средом и недељом у 1¾ сахата по подне.

У БУДИМ-ПЕШТУ: средом и суботом у 1¾ сах. после подне.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место црквеног певца и перовође код белоцрквanске српске црквене општине, с којим је скопчана годишња плата од 300 фор. а вр. слободан стан са 2 собе 1 кухињом, половине подрума и таваном.

Изабраном певцу и перовођи спадаће у дужност при сваком богослужењу у цркви појати, школску децу у црквеном пјенију обучавати; у 2 часа недељно славенски језик у школи предавати, а ако буде испитан учитељ у 4 часа недељно и науку вере у школи предавати; при свима укопима и у парастосима безплатно суделовати, као и скупштинским седницама перо водити.

Молбенице са нужним сведочбама снабдевене имају се слати потписаном подпредседнику.

Рок стечају је св. Никола о. г.

Из седнице црквеног одбора, држане у Белој Цркви 18 (6) новембра 1883.

подпредседник:
Т. Остоић.

3—3

ПРВА СРПСКА ФАБРИКА.

Имамо част, наш сваковрстни фабрикат од женских и дечијих обућа препоручити, од најбољег и најсолиднијег материјала и још што је најглавније првих фазона.

Бошковић и Јосић,
Budapest, Schiffgasse 16.

1—6

СТЕЧАЈ.

Овијем се од стране потписане општине отвара стечај на једно упражњено учитељско мјесто.

Плаћа је учитељу 500 ф. у готовом новцу а осим тога уживати ће слободан стан и огријев.

Учитељи који желе амо доћи а у којима српско срце искрено бије морају својим сведоџбама доказати, да су учитељску школу свршили и да су црквеном појању и правилу вјешти.

Молбенице ваља штилизовату на српску прав. прив. школску општину у Коњиц а подниј ета ју ваља Њег. Високопреосвештенству г. Митрополиту Игњатији у Мостар.

Рок стечају јест Никољ-дан 1883.

У Коњицу пошта и брзојав 2 нов. 1883.

2—3 Срп. прав. црква. школ. опћина.

Објава.

У смислу закључка црквеног одбора од 30. октобра т. г. бр. 13/III. српска црквено-школска општина меленачка, намерава своју пустару „Окањ“ од 268 ланаца и 1300□ путем лицитације на три године, и то: од 1. јануара 1884 год. до 31. децембра 1886. год. под закуп издати.

Пустара се издаје као пашњак заједно са припадајућим риболовом и трском.

Лицитација ће се обавити 27. новембра (9. децембра) 1883. год. после подне у два часа у општинској кући.

Сваки лицитанат дужан је положити 200 фор. а. вр. пишманлука.

Ближи услови могу се дознати у свако доба код општинског перовође.

Из седнице црквеног одбора држане у Меленци 30. октобра 1883.

Паја Таназевић, зам. перовође. 2—2 Паја Бибић, председник.

Трошком књижарнице ђермекова и Матића у Земуну изишла је слика

СПОМЕНИК КНЕЗА МИХАЈЛА.

Слика је израђена на платну, а масним бојама. Њена величина је 21″/26″, стаје у позлаћеном оквиру (ширина 4½) фор. 12.— а. вр.

Не може сваки да види својим очима овај вечити и вештачки преправљени спомен „Благодарне Србије“, па за те српске родољубе и поштоваче српскога великана и невиногa мученика, блаженоупокојеногa кнеза Михајла дадосмо и израдити ову верну слику тога дичног споменика.

Поруке извршују се само онда, кад је готов новац приложен или с платом у наточ (per Nachnahme.)

Овом приликом препоручујемо наше обило стовариште

српских светих икона

величина 21″/26″ у позлаћеном оквиру, масном бојом израђене, комад по фор. 10.— а. вр. Имамо и слика српских владара, јунака и заслужних мужева нашега времена.

Имамо у изобиљу разноврсне хартије за писање и другог писаћег прибора, школских књига за основне и средње школе, најновије творине у српској и хрватској књижевности, а примамо наручбине на сваку књигу и часописе, ма на ком језику, само кад је наслов тачно написан.

Препоручујемо се гг. учитељима, свештеницима, предстојницима разних области, и свакоме ко жели бити послужен и оваким еспапом тачно и уз веома умерену цену.

С поштовањем
ђермеков и Матић.

1—3

Д. КОДА
У НОВОМЕ САДУ

ПРОДАЈЕ УМЕРЕНОМ ЦЕНОМ:

ајвара, херинге, јегуље, сардина, морских рака, малага-грожђа, султан-смокава, урме, ораја, лешњика, бадема, сочива, грашка, разних сирева, монастирске шљивовице, разних вина, мили- и аполо-свећа, сишардове чоколаде, најбољу врсту кафе, правог хинеског теја, старог јамајка-рума, енглеског тебисквита, чистог зејтина и т. д. и т. д., све од најбоље каквоће. 52—100

ЗА ЈЕСЕЊУ И ЗИМСКУ СЕЗОНУ.

Велики избор **мушки и женски хаљина**, као и сваковрстни мантила за госпође и девојчице, постављени свилени и брокат мантила, мантила против кише, мушки и женски бунди налази се са најјефтинијом ценом и солидном послугом у **првој бечкој конфекционој радњи М. Шостала у Новом Саду** на пијаци. 40—200

Из БЕОГРАДА шиљем
НЕГОТИНСКОГ БЕРМЕТА
од одабираног суварка

у бареји од 4 литара (5 кила) по 3 фор. 50 нов. а. вр. **франко царина и поштарина аустро-угарска**, са поштанеком повуком (Nachnahme.)

Мита Радосављевић,
савска улица. Београд.

3—20

АЛЕКСАНДАР АДАМОВИЋ

ТРГОВАЦ СА ВИНОМ И ПОСЕДНИК ВИНОГРАДА
на брду Салаксији (у Фрушкој Гори)

има у свом подруму у **Новом Саду** у својој кући под бројем 244/5 преко пута од варошке куће

СТАЛНО ВЕЛИКО ДОБРО УДЕШЕНО СТОВАРИШТЕ
сремских природних
БЕЛИХ, ЦРНИХ и ШИЉЕР-ВИНА

препоручујући иста препродавцима и већим трговцима, по најјефтинијој цени како којој врсти дневна буде, у бурадима по 50 литара и на више.

Бурад се на вахтевање, купцу ув јамчевину и на послугу дају.

Исти има у горе наведеном стовариштy свом

ИЗВРСНЕ СРЕМСКЕ ШЉИВОВИЦЕ
и
ПРАВЕ КОМОВИЦЕ РАКИЈЕ

Молећи за што веће поручбине даје нудилац уверење да ће све налоге које добно буде, неодложно и најбоље извршити. 39—40

БЕРЛИН. ЈОВАН ХОФ ц. кр. дворски творничар препарата од слада (малца) у БЕЧУ. ПЕТРОГРАД.

Трговина је основана 1847-ме године.

Целокупни Ј. Хофови препарати од слада одликовани су 58 пута од царева и краљева.

ЈОВАНА ХОФА
Пиво за здравље од сладова екстракта

против општег слабљења, болова у стомаку и у проима, сушице, оскудице у крви и нередовне функције полних органа. Врло добро средство за крепљење реконвалесцената од свију болести. Цена једној флаши 60 новч.

ЈОВАНА ХОФА
Бонбони за прса од сладова екстракта

против кашља, промуклости, млогога слуза (шајма) особито добро. Због многог подражавања молимо, да се пази на плаво паковање и на штитпицу (слика проналазачева) правог бонбона од екстракта сладова. У плавим пакет. по 60, 30, 15 и 10 нов.

Диплома за заслуге од међународне санитетске изложбе у Лондону 1881. за материје медицине и за справе за повраћање здравља.

ПОТПИСИ: Њено Величанство краљица Викторија од Инглеске. — Његово кр. Височанство војвода од Единбурга. — Спенцер, председник изложбе. — Јон Ерик Ерихсен, председник одбора. — Марк Х. Јудге, секретар.

ЈОВАНА ХОФА
концентрирани екстракт сладов

за оне, који болују од прсију и од цигерице, од застарела кашља, од катара, од болести у грклану, — поуздано лечи и врло пријатно за узимање. У флаконима по 1 фр. 12 нов. и по 70 новчића.

ЈОВАНА ХОФА
шоколада од слада

врло добро храни и окрепљује оне, који имају слабо тело и живце. Иста је врло лепога укуса и особито је препоручујемо тамо, где се кафа не сме пити, што врло дражи. Пакет од ¼ кил. по фр. 1·30, 90 и 60 н. од ½ кил. по фр. 2·40, 1·60 и 1·—

Против кашља, промуклости, болова у прсиме и у стомаку, слабости, мршавости, непотпуног варења, врло добро средство окрепљења за реконвалесценте од сваке болести.

58 пута награђено | **Основано 1847.**

Проналазачу и јединоме творничару правих препарата од екстракта сладова

Господину ЈОВАНУ ХОФУ, ц. кр. дворском лиферанту, ц. кр. саветнику,

дворском лиферанту готово свих велесила европских; у Бечу (I. Fabriks-Niederlage: Graben, Bräunerstrasse 8, Fabrik: Grabenhof, Bräunerstrasse 2.)

Признања и наручбине од високих и највиших особа 1882. год.: Царска Височанства надвојвода Карло Лудвик, надвојвода Фридрих, Њ. кр. Височанство принцеза од Велса, принцеза од Лиђа, војвоткиња од Олденбурга, принцеза Раје, гђица пл. Ференци, читаља Њен. Величанства наше узвишене краљице, Њ. кр. Височанства принцезе Марије Валерије инглеска бона, породица Метернихъ, Клам-Галас, Карачоњи, Бањаи, Ромер, Њег. ексцеленција фрм Филиповић, гроф Вурмбранд, итд. Препоручено од лечничких капацитете проф. др. Бамбергера, Шретера, Шницлера, Гранивштетена и многих других у Бечу.

Четири најновија извештаја лечења од године 1883.

Стотинама хиљада, који већ напуштени беху, спасени су препаратима сладовим од Јов. Хофа (пиво за здравље од екстракта сладова) и стали су на прашњу своју снагу и здравље (сопствене речи оздрављеника):

Благородни Господине!

Пуну годину дана патио сам ја од катара у стомаку и од кашља, узалуд беху сви лекови, док нисам ваше од Ј. Хофа препарате употребљавати. После неколико месеци престаде кашаљ сасвим, а и апетит ми се сасвим повратио и ја стадох сасвим на снагу, кад сам стао употребљавата ваше од Ј. Хофа пиво за здравље од екстракта сладова. Примите моју најсрдачнију захвалност. Уједно предлажем писмо захвално на мађарском језику, па га можете у даљим круговима обзнанити.

Mezökovácshaza Др. Алојз пл. Нађ, свештеник.

Молим, да ми се поштом пошаље 60 флаша особитога Ј. Хофовога пива за здравље од екстракта сладова.

Дворац Турнамхаст 4. октобра 1883. Ервин гроф. Ауерсперг.

Лечничке сведоџбе лековитости.

Благородни Господине!

Част ми је, да вам пријатну вест саопштим, а та је, да су Јов. Хофа препарати од слада до сада код свију моји болесника, који већ одавна пате од респирације, оскудице у апетиту, непотпуног варења — помогли, и због тога вас учтиво молим, да ми у наточ на адресу: „Herrn Johann Guschall Brünn“ 28 флаша пива за здравље од екстракта сладова и 3 пакета бонбона од слада пошљете,

С поштовањем
У Гротави 9. септембра 1883. Др. Јосиф Фреде.

Извештај лечења.

Благородни господине!

Заиста вам могу честитати, јер је ваше пиво за здравље од екстракта сладова особито добар лек, како против рђава варења тако и за окрепљење тела.

Врло ме пријатно изненади дејство вашега Ј. Хофова пива за здравље од екстракта сладова; већ годинама патим ја од стомака и нисам могао никако да нађем лека и помоћи. Данас се осећам потпуно здрав, имам врло добар апетит и свежу снагу. Молим вас, да ми опет пошљете 25 флаша пива за здравље од екстракта сладова и 1 фунту шоколаде.

С поштовањем
Мавро Тихтл, витез од Туцингена.

Арко, (јужна Тиролска) 10. јан. 1883.

Главни депо код Д. Коде и браће Вагнера у Н. Саду. Загреб: Арасим, апотека Салватор. Београд: Др. Ј. Ђурић апот. Ст. Бечеј: Г. Петковић. Бечкерек: Л. Шницлер. Карловац: Бевић. Ђаковар: Адолф Кон. Осек: Ф. С. Тирнера син. Кикинда: Е. Бретнер апот. Река: Ник. Павигић. Панчево: П. Кранчевић, Ф. Рада апот. Рума: Браћа Ристер. Земун: Ф. пл. Бенко апот. Сисак: Вернак, Перлиц. Суботица: Д. Стојковић. Темишвар: А. Бабушник. Вршац: Браћа Хофман, Франк. Винковце: Л. пл. Алеман апот. Вуковар: Т. Михајловић. Бела Црква: Јос. Бошић. Сомбор: Густ. Фалционе, Храдовски и Стрилих.

ПАЖЊА. Нека се наруче само прави Јов. Хофови фабрикати од слада са штитницом (слика проналазачева), коју је регистровао ц. кр. трговачки суд аустро-угарски. Подражавани туђи фабрикати немају материја од лековитих биља и нису тако добре направљени као Ј. Хофови фабрикати од слада и могу (по речима лекарским) убитачни бити по здравље. 4—40

ПАРИЗ | ЛОНДОН | БУДИМ-ПЕШТА | ГРАЦ | ХАМБУРГ | ФРАНКФУРТ на М. | ЊУ-ЈОРК

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Тоша Бекић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.